

Les Musulmans de Thaïlande
(ชาวมุสลิมในประเทศไทย)

Michel Gilquin

โดย วิจิตร ประพงษ์

คนส่วนใหญ รู้จักประเทศไทยในนามของ “เมืองพุทธ” และอาจกล่าวได้ว่าวิถีชีวิตของคนไทยนั้นผูกพันอยู่กับ “พระพุทธรูป” และ “เจดีย์” (สัญลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นพระพุทธศาสนา) มาเป็นเวลานาน แต่กระนั้นประเทศไทยยังได้เข้าเป็นหนึ่งในประเทศสมาชิกขององค์การประชุมมุสลิมโลก ตั้งแต่ ค.ศ. 1998 เป็นต้นมา

หากแต่สิ่งเกิดให้ดีขึ้นพบว่า ชาวไทยเชื้อสายมุสลิมหลายคนเคยดำรงตำแหน่งสำคัญระดับประเทศทั้งในอดีตและปัจจุบัน เช่น ประธานรัฐสภา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ คมनाคม มหาคไทย และผู้บัญชาการทหารบกที่นำการรัฐประหาร ฯลฯ

แม้ว่าเกือบร้อยละ 10 ของประชากรไทยเป็นชาวมุสลิม และชาวไทยมุสลิมยังเป็นกลุ่มประชากรจำนวนมากที่สุดในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศ แต่ในภาพรวมของสยามประเทศแล้ว ชาวไทยมุสลิมกลุ่มนี้ ก็คือ “ชนกลุ่มน้อย”

ประเด็นที่น่าสนใจคือ ท่ามกลางวัฒนธรรมและประเพณีไทยที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาอย่างแนบแน่น ชาวมุสลิมมีการปรับตัวให้เข้ากับสังคมเมืองพุทธได้อย่างลงตัวหรือไม่? ที่สำคัญพวกเขายังคงความเป็นเอกลักษณ์แห่ง “มุสลิม” ไว้ได้อย่างไร? ในส่วนของประวัติศาสตร์หากการเกิดขึ้นของชาวมุสลิมในประเทศไทยเป็นผลมาจากการย้ายถิ่นฐาน คำถามคือชนกลุ่มนี้มีที่มาอย่างไรและจากชนชาติใดบ้าง?

“Les Musulmans de Thaïlande” เป็นหนังสือผลงานวิชาการของมิเชล ซิลแกง (Michel Gilquin) ซึ่งได้พยายามทำความเข้าใจและตอบคำถามในประเด็นเหล่านี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์โลกปัจจุบันที่ภาพลักษณ์ของชาวมุสลิมถูกมองในแง่ลบ และถูกเชื่อมโยงไปกับพฤติกรรมการก่อความวุ่นวาย และการก่อเหตุรุนแรงต่างๆ

นักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศส มิเชล ซิลแกงผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมมุสลิมและชนกลุ่มน้อย เขาเป็นนักวิชาการประจำศูนย์วิจัยด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซาก แบร์ก เดอ ราบัต (Centre d'Études en Sciences Sociales et Humaines Jacques Berque de Rabat) และศูนย์ศึกษาภูมิภาคเมดิเตอร์เรเนียนตะวันออกและโลกอาหรับ (Cahiers d'Études de la Méditerranée Orientale et du Monde Turco-Iranien: CEMOTI) ประเทศฝรั่งเศส

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มชาวไทยมุสลิมนั้น เขาได้มาพำนักในประเทศไทยเป็นระยะเวลานานหลายครั้งตั้งแต่ ค.ศ.1990 เป็นต้นมา

หนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็นสามส่วนใหญ่ ในส่วนแรกเป็นเนื้อหาที่อธิบายเกี่ยวกับเชื้อชาติและแหล่งที่มา รวมทั้งโครงสร้างโดยรวมของชาวมุสลิมในประเทศไทย ส่วนที่สองเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มคนเชื้อสายมลายูในดินแดนแถบนี้ สำหรับ

ปริทัศน์หนังสือ

ส่วนสุดท้ายผู้เขียนได้พูดถึงประเด็นปัญหาระหว่างความเป็นอัตลักษณ์ของชาวมุสลิมและ “รัฐไทย”

ในเนื้อหาส่วนแรกเป็นส่วนที่พูดถึงชาวมุสลิมโดยรวมของประเทศไทย ผู้เขียนได้อธิบายเกี่ยวกับแหล่งที่มาของชาวมุสลิมที่มาอาศัยอยู่ในประเทศไทย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการย้ายถิ่นฐานของชาวเปอร์เซียในอดีต โดยผ่านทางการค้าขายและการติดต่อกันด้านเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังมีชาวมลายู เบงกอล อินเดีย ชาวจาม และชาวจีน เป็นต้น และเพราะความหลากหลายทั้งเชื้อชาติ แหล่งที่มาและวัฒนธรรมดั้งเดิมที่แตกต่างกันนี้เอง ที่กลายเป็นจุดที่น่าสนใจในการศึกษาและทำความเข้าใจกับสังคมมุสลิมในประเทศไทย เหตุผลเพราะความแตกต่างดังกล่าวทำให้รูปแบบการใช้ชีวิตประจำวัน ค่านิยม และแนวคิดย่อยอื่นๆของชาวไทยมุสลิมในไทยแตกต่างกันไป เช่น ไทยมุสลิมที่อยู่ในภาคใต้ และไทยมุสลิมที่อยู่ในภาคอีสาน หรือภาคกลางเป็นต้น

ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชาวมุสลิมในไทยไม่ใช่แค่ปัญหาส่วนภูมิภาคหรือท้องถิ่น แต่เป็นปัญหาที่ คลอบคลุมทุกด้านทุกพื้นที่ของประเทศที่มีชาวมุสลิมอาศัยอยู่ กล่าวคือไม่ใช่แค่ภาคใต้เท่านั้นที่มีปัญหา นอกจากนี้ปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่ย่อมไม่ได้เป็นแบบเดียวกัน เหตุเพราะมีความหลากหลายทั้งเชื้อชาติ แหล่งที่มา ประเพณีวัฒนธรรมที่แตกต่าง รวมถึงวิถีชีวิตที่ไม่เหมือนกันของชาวมุสลิมด้วยกันเองดังกล่าวยังข้างต้น

แม้ในปัจจุบันศาสนาอิสลามจะกลายเป็นศาสนาที่ได้รับการยอมรับในประเทศไทย ซึ่งคนในสังคมต้องให้ความเคารพ อย่างไรก็ตามเมื่อเทียบกับพระพุทธศาสนาแล้ว อิสลาม ก็ยังเป็น “ศาสนาอื่น” สำหรับสังคมไทย

โดยปกติแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นไทยไม่ได้สัมพันธ์กับเผ่าพันธุ์เพียงอย่างเดียว ตัวอย่างเช่น ชาวม้ง และชาวลาว (ไทยอีสาน) ซึ่งได้รับการยอมรับจากคนในสังคมว่าเป็นคนไทยอย่างสนิทใจ (ในด้านความรู้สึก) โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนที่นับถือพระพุทธศาสนา เหตุผลเพราะในช่วงหลายศตวรรษที่ผ่านมา ชาวเมือง (ชาวไทย) ส่วนใหญ่เชื่อว่าความเป็นไทยต้องเชื่อมโยงกับการเป็น “ชาวพุทธ” ด้วย ดังนั้นคำว่า “แขก” ซึ่งมีความหมายว่าคนอื่น จึงเป็นชื่อที่ใช้เรียกชาวมุสลิมในประเทศไทย แม้ว่าคนไทยมุสลิมคนนั้นจะอยู่ในไทยมาเป็นเวลานานก็ตาม โดยเฉพาะนานกว่าคนไทยเชื้อสายจีน (ซึ่งนับถือพระพุทธศาสนา) ที่ถือเป็นคนไทย “แขก” จึงมีความหมายครอบคลุมถึงชาวมุสลิมทุกคน ซึ่งเป็นอีกจุดหนึ่ง que แสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดของการยอมรับชาวมุสลิมในประเทศไทย (น. 34-35)

ผลจากการเป็นชนกลุ่มน้อย และการไม่ยอมรับระบบต่างๆ ของไทย เพราะไม่เหมาะกับวัฒนธรรมและการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันของตัวเอง ชาวมุสลิมจึงเกิดความยึดเหนี่ยวในกลุ่มตัวเองมากขึ้น กล่าวคือคนไทยมุสลิมจะมีความยึดเหนี่ยวในกลุ่มของตนมากกว่ากับคนไทยพุทธหรือกับกลุ่มอื่น ดังนั้น “ในประเทศซึ่งศูนย์รวมความเชื่ออยู่ที่สถาบันกษัตริย์ และประชากรส่วนใหญ่ของประเทศมีฐานะยากจนและเป็นหนี้ จะมีชาวไทยมุสลิมเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่อยู่ในกลุ่มประชากรดังกล่าว” (น. 38)

จากนั้นผู้เขียนได้พูดถึงจำนวนประชากรชาวไทยมุสลิมในประเทศไทย ซึ่งไม่มีตัวเลขที่แน่นอนชัดเจน และโดยประมาณแล้วประเทศไทยมีจำนวนคนไทยมุสลิมอยู่ประมาณ 7 ล้านกว่าคน เฉพาะในภาคใต้มีถึง 6 ล้านกว่าคน ในภาคอื่นมีประมาณ 1 ล้านคนเศษ

ประเทศไทยมีวัดทั้งหมดประมาณ 27,000 วัด ในขณะที่สุเหร่า (มัสยิด) มีเพียง 3,000 แห่ง ซึ่งในภาคใต้มีถึง 2,401 แห่ง

ปริทัศน์หนังสือ

และจากการศึกษาของ มหาวิทยาลัยมิชิแกน เมื่อ ค.ศ.1998 พบว่ากว่าร้อยละ 80 ของชาวไทยมุสลิมเป็นกลุ่มที่ใช้ภาษายาวี

ชาวมุสลิมมีมากที่สุดในภาคใต้ โดยเฉพาะปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และสงขลา มีถึงร้อยละ 75-80 ของจำนวนประชากรในพื้นที่ดังกล่าว แต่ในเขตเมืองใหญ่ๆ (เช่น อำเภอเมือง) ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยพุทธ โดยเฉพาะคนไทยเชื้อสายจีน ขณะที่ตรัง กระบี่ ภูเก็ต พังงาและพัทลุง มีชาวมุสลิมอยู่ประมาณร้อยละ 35-50 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเมืองเล็กๆ เช่นกัน จากข้อมูลเหล่านี้ ผู้เขียนพยายามชี้ให้เห็นว่ากลุ่มชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีมากเมื่อเทียบกับชาวไทยเชื้อสายจีน ที่สำคัญที่สุดแสดงให้เห็นถึงสภาพสังคมไทยที่มีความเหลื่อมล้ำกันอย่างเห็นได้ชัดระหว่างชุมชนของคนรวยและคนจน ดังนั้น จึงปรากฏว่า ในเขตเมืองใหญ่ มีชาวไทยพุทธเชื้อสายจีนซึ่งมีฐานะดีกว่าคนในส่วนอื่นอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก

ด้วยความที่ชาวมุสลิมกลุ่มใหญ่อยู่ในภาคใต้ ดังนั้น ชาวไทยมุสลิมในภาคอื่นๆ ที่มีจำนวนน้อยกว่า จึงไม่ค่อยเป็นที่รู้จักเท่าไร ในภาคกลางชาวมุสลิมส่วนใหญ่อยู่ที่กรุงเทพฯ พระนครศรีอยุธยา และฉะเชิงเทรา ซึ่งมีจำนวนมากพอสมควร ในภาคเหนือส่วนใหญ่อยู่ที่เชียงใหม่และเชียงราย แต่มีจำนวนค่อนข้างน้อย ในภาคอีสานก็มีจำนวนน้อย และส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่เข้ามาเพื่อทำงานที่อุดรธานี ขอนแก่น และนครราชสีมา

ในเนื้อหาส่วนที่สอง ผู้เขียนได้ให้ความสนใจไปที่สังคมชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ โดยให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ของสังคมนี้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งในด้านการเมืองการปกครองและด้านสังคม ที่มีความเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

นอกจากหลักปฏิบัติตามหลักศาสนาของชาวมุสลิมแล้ว สิ่งหนึ่งที่เป็นตัวสนับสนุนความเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ คือ “ภาษายาวี” ซึ่งถือเป็นวัฒนธรรมเฉพาะของพวกเขา เช่นเดียวกับโรงเรียนปอเนาะ ซึ่งเป็นระบบการศึกษาที่สนับสนุนความเป็นมุสลิม ให้คงอยู่สืบไป และยังเป็นอำนาจเฉพาะที่มีของชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ (บรรดาครูใหญ่หรือโต๊ะครูจะเป็นที่นับถือของประชาชน เช่นเดียวกับอิมาม) ที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์อีกอย่างของพวกเขา การศึกษาแบบปอเนาะนั้น เป็นการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการใช้ชีวิตในสังคมของคนรุ่นหลังๆ สำหรับชาวมุสลิม โดยเฉพาะในการสืบทอดและต่อยอดคุณค่าทางวัฒนธรรม รวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีแบบอิสลาม

หากชาวไทยมุสลิมมีความยึดเหนี่ยวที่ดีในกลุ่มของตน และความสัมพันธ์กับคนไทยพุทธนั้นอยู่ในระดับที่น้อยกว่าดังที่ได้กล่าวไป แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทยมุสลิมกับไทยจีน ดีกว่าไทยมุสลิมกับไทยพุทธ สำหรับสาเหตุนั้นก็เกี่ยวกับธุรกิจการค้า ที่คนไทยมุสลิมต้องเกี่ยวข้องและพึ่งพากับคนไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่ จากจุดนี้สิ่งที่น่าสนใจคือ เมื่อมีเรื่องของผลประโยชน์เข้าไปเกี่ยวข้อง ปัญหาความขัดแย้งในเรื่องความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา หรือแนวคิดอื่นๆ จะไม่เกิดขึ้น และถ้ามีก็จะเป็นความขัดแย้งเล็กน้อยเท่านั้น อาจกล่าวได้ว่ากลุ่มคนที่มีความแตกต่างกันในด้านความเชื่อหรือแนวคิด หากมีเงื่อนไขบางอย่างทางสังคมที่พวกเขาจำเป็นต้องอาศัยและพึ่งพาซึ่งกันและกันเพื่อการดำรงชีพ ความแตกต่างดังกล่าวย่อมไม่ใช่ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งหรือปัญหาอื่นๆ ในสังคมแห่งความแตกต่างดังกล่าว

ปริทัศน์หนังสือ

ในส่วนที่สองนี้ ผู้เขียนได้ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์มาก เพราะเชื่อว่าเหตุการณ์สำคัญในอดีตย่อมส่งผลต่อสถานการณ์ในปัจจุบัน

ความพยายามของรัฐบาลไทยในอดีตที่เป็นไทยพุทธในยุคสมัยต่างๆ ที่ต้องการให้ชาวไทยมุสลิมหลอมรวมเข้ากับสังคมส่วนที่เหลือ ส่งผลให้คนในพื้นที่เกิดความไม่พอใจต่อรัฐบาลและมีการปลุกฝังความรู้สึกดังกล่าวเรื่อยมา จนปัจจุบัน เช่น ในยุคของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ที่มีนโยบายชาตินิยม ในช่วงปลายทศวรรษ 30 (ค.ศ.1939) นโยบายดังกล่าวมีการบังคับใช้ธรรมเนียมตามแบบไทยภาคกลางกับคนทั่วประเทศ มีการห้ามใช้ภาษามลายูหรือ ยาวีในสถานที่ราชการ กำหนดให้ข้าราชการต้องใช้ชื่อไทย ห้ามมุสลิมไม่ว่า หญิงหรือชายแต่งกายด้วยชุดของชาวมุสลิมในที่สาธารณะ นอกจากนี้ยังมี ข้อบังคับอื่นๆ ที่ครอบคลุมเกือบทุกอย่างในชีวิตประจำวันของชาวมุสลิม อาจกล่าวได้ว่าตลอดมาในประวัติศาสตร์ รัฐบาลพยายามสร้าง "ความเป็นคนไทย" ให้กับคนในพื้นที่ตั้งแต่การเข้ายึดครองดินแดนแถบนี้ (น. 104-105)

ดังนั้น สิ่งหนึ่งที่ทำให้เกิดการต่อต้านรัฐบาลในลักษณะต่างๆ ที่เกิดขึ้นก็มีสาเหตุมาจากจุดสำคัญในประวัติศาสตร์อย่างไม่ต้องสงสัย และก็ เป็นอดีตเช่นกันที่ทำให้เกิดการเรียกร้องอิสรภาพของรัฐปัตตานี เพราะในอดีต รัฐปัตตานีคือคำที่ใช้เรียกเมืองหลวงของชาวมุสลิมในชายแดนภาคใต้ และ ปัตตานียังเคยปกครองตนเอง แต่จากการขยายอำนาจของสยาม ทำให้เมื่อ ค.ศ.1786 ปัตตานียอมตกอยู่ภายใต้การควบคุมจากสยาม และมีหลากหลาย เงื่อนไขที่ทำให้รัฐปัตตานีในอดีตเกิดความรู้สึกว่าสยามได้เอาเปรียบ และมีความไม่เป็นธรรมเกิดขึ้นกับตน

วารสารยุโรปศึกษา

สำหรับกลุ่มต่อสู้เพื่อแบ่งแยกดินแดนที่เคลื่อนไหวในภาคใต้ที่มีมานานแล้ว กลุ่มที่มีขนาดใหญ่และปฏิบัติการได้ผลมากที่สุดในบรรดากลุ่มต่างๆ คือกลุ่มพูโล (PULO) หรือองค์การปลดปล่อยรัฐปัตตานีหรือองค์การสหปัตตานีเสรี ซึ่งต้องการจัดตั้งรัฐอิสลามที่เป็นอิสระ นอกจากนี้ยังมี ปีอาร์เอ็น โคออร์ดิเนต (BRN - Coordinate) หรือบีอาร์เอ็น ซี (BRN - C) ด้วย จุดประสงค์เพื่อต่อสู้ให้มีการจัดตั้งรัฐปาตานีอิสระ Pemuda องค์การเยาวชน ภูชาติปัตตานี กลุ่มจีเอ็มไอพี (GMIP - กลุ่มอิสลาม มุจาฮิดีน ปาตานี) และ กลุ่มพูโลใหม่ ที่ก่อตั้งเมื่อ ค.ศ.1995 ในฐานะเป็นเครือข่ายของพูโล เป็นกลุ่มติดอาวุธขนาดเล็กที่สุดในบรรดากลุ่มต่างๆ ต่อสู้เพื่อจัดตั้งรัฐอิสระเช่นเดียวกัน (น. 112-117)

ในส่วนที่สาม เป็นเนื้อหาที่ต่อเนื่องมาจากส่วนที่สอง ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน (ค.ศ.2002) ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย

จากที่ในอดีตเป็นเรื่องของชาวมุสลิมแบบผู้ถูกกระทำและเป็นผู้ปฏิบัติตามเสียเป็นส่วนใหญ่ แต่เมื่อช่วงประมาณ 15 ปีที่ผ่านมา ชาวมุสลิมกลุ่มนี้กลายเป็นผู้กระทำและมีการเรียกร้องในด้านต่างๆ มากขึ้น ซึ่งจุดนี้ก็กลายเป็นปัญหาที่สำคัญสำหรับประเทศไทย

แม้คนไทยที่นับถืออิสลามในประเทศไทยจะเป็นส่วนน้อย แต่ต้องยอมรับว่า อิสลามก็ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งในภาพรวมของวัฒนธรรมไทย ซึ่งเป็นสิ่งที่สร้างความเป็นประเทศไทย ในปัจจุบัน และท่ามกลางสถานการณ์ของสังคม แห่ง “บริโภคนิยม” และอิทธิพลของสังคมสมัยใหม่ ความวิตกกังวลที่ชาวมุสลิมเกรงว่า “อัตลักษณ์” และความเชื่อต่างๆ ของพวกตนจะถูกกลืน

ปริทัศน์หนังสือ

หายไป และขาดความสำคัญไปในที่สุด การเรียกร้องและการแสดงออกในด้านต่างๆ จึงเกิดขึ้น เพื่อให้สิ่งที่เป็เอกลักษณ์เหล่านั้นของตนยังคงดำรงต่อไป เช่น การแต่งกาย การศึกษาในแบบเฉพาะที่พวกเขาต้องการการสนับสนุนจากรัฐบาล กฎหมายที่คุ้มครองความเป็นมุสลิม และหน้าที่การงานที่ไม่ขัดต่อระเบียบต่างๆ ของพวกเขา เป็นต้น

ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจาก “ชนกลุ่มน้อย” ได้ปฏิเสธที่จะยอมรับในการเป็นชนกลุ่มน้อยของตน และในตอนนี้ได้พัฒนาไปจนภาพของปัญหานี้กลายเป็นปัญหาระดับสากล คือไม่ใช่แค่ปัญหาภายในอีกต่อไป อุปสรรคสำคัญที่สุดคือมีการเชื่อมโยงให้เกี่ยวข้องกับสถาบันศาสนาซึ่งเป็นเรื่องที่อ่อนไหวต่อความรู้สึกของประชาชน เป็นสิ่งที่แทบจะแตะต้องไม่ได้และไม่สามารถตกลงกันได้ ดังนั้นความเชื่อทางศาสนา จารีต และวัฒนธรรมของพวกเขาจึงเป็นอุปสรรคที่ทำให้ที่รัฐบาลไทยในฐานะผู้ปกครองที่จะต้องเข้าไปแก้ไข ไม่สามารถทำได้เต็มที่

คำถามคือ ความแตกต่างระหว่างรัฐไทย (ที่ถูกสร้างขึ้นท่ามกลางบริบทแห่ง พุทธ ราชาธิปไตย และ ภาษาไทย) กับชาวมุสลิมในประเทศไทย มาถึงทางตันแล้วจริงหรือ ? ไม่มีหนทางที่ผ่อนปรนและรวมตัวกันได้แล้วอย่างนั้นหรือ ? ทางที่ดีที่สุดตอนนี้คือการทำความเข้าใจกับตัวแสดงที่แตกต่างกันในเหตุการณ์ดังกล่าว และปรากฏการณ์ทางสังคมที่สำคัญอีกครั้งหนึ่งที่กำลังเกิดขึ้นอยู่ในขณะนี้ (น. 141)

สรุปคือ ในปัจจุบัน การกลับมามีบทบาทที่เด่นชัด และการแสดงออกซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ของชาวมุสลิมในประเทศไทยได้เกิดขึ้นอย่างชัดเจนอีกครั้ง ซึ่งเป็นการแสดงออกทั้งในรูปของการเรียกร้องและการยื่นเงื่อนไข รวมถึง

การแสดงออกเพื่อให้คนในสังคมเห็นว่าพวกเขามีตัวตนอยู่ (สังเกตได้จากการที่ในปัจจุบันเราจะเห็นชาวไทยมุสลิมแต่งกายในแบบมุสลิมมากขึ้น เป็นต้น)

ในตอนท้ายของส่วนที่สามนี้ผู้เขียนได้พูดถึงเรื่องการเมือง ที่คนไทยมุสลิมหลายคนมีบทบาทสำคัญและดำรงตำแหน่งสำคัญๆ ระดับประเทศ และเรื่องที่ประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกขององค์กรมุสลิมโลก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า "รัฐบาลไทย" ได้ให้ความสำคัญกับ ชาวมุสลิม ของประเทศในระดับหนึ่ง

ในบทส่งท้าย ผู้เขียนได้ตั้งข้อสังเกตที่น่าสนใจไว้หลายประเด็น แต่ที่น่าสนใจที่สุดคือภาพของชาวมุสลิมในภาคใต้ของประเทศที่ก่อความไม่สงบ และเกี่ยวข้องกับเหตุความรุนแรงต่างๆ ซึ่งทั้งหมดนั้นเป็นภาพในแง่ลบ เมื่อคนในสังคมมีภาพที่เป็นลบกับชาวมุสลิมในภาคใต้ ซึ่งต้องยอมรับว่าเป็นเพียงคนส่วนน้อยเท่านั้น แต่ปัญหาคือชาวมุสลิมทุกคนถูกเหมารวมหมดว่าเป็นกลุ่มคนที่สร้างปัญหา นอกจากคนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุความรุนแรงต่างๆ จะติดร่างแหไปด้วยแล้ว ยิ่งไปกว่านั้นคือชาวมุสลิมในพื้นที่อื่นๆ เช่นในกรุงเทพฯ ก็ยังถูกมองในแง่ลบตามไปด้วยเช่นกัน กล่าวคือ พวกเขากลายเป็นเหยื่อของสังคมที่หลงโทษพวกเขา ทั้งๆที่ไม่ใช่ความผิดของตัวเอง ปัญหาที่ตามมาคือชาวไทยมุสลิมประสบปัญหาในการจ้างงาน ที่พักอาศัย ฯลฯ (น.183)

และในภาพในระดับโลกก็เช่นเดียวกัน เพราะ ชาวมุสลิม มักจะถูกเชื่อมโยงไปกับการก่อเหตุรุนแรงต่างๆ ทั่วโลก ดังนั้นพวกเขาจึงเป็นผู้รับเคราะห์ ทั้งๆ ที่ไม่ได้ทำผิด แต่เพียงเพราะเขาเป็น มุสลิม สังคมส่วนใหญ่ก็

ปริทัศน์หนังสือ

ตัดสินเขาแล้วว่าผิด แน่แน่นอนว่าปัญหาใหญ่ที่พวกเขาต้องเผชิญก็คือการถูกเลือกปฏิบัติ และการจำกัดสิทธิในด้านต่างๆ เช่นเดียวกัน (น. 184)

อาจกล่าวได้ว่า “สื่อ” คือสิ่งที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในปัญหาดังกล่าว เพราะเป็นสิ่งเดียวที่สะท้อนภาพการก่อความวุ่นวายต่างๆ ของชาวมุสลิมบางกลุ่ม จนทำให้ผู้ที่ไม่ได้ก่อเหตุถูกมองในแง่ลบไปด้วย (น.184)

หนังสือที่เขียนถึงสังคมมุสลิมในประเทศไทยเล่มนี้แต่งโดยนักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศส แน่แน่นอนว่าเมื่อบุคคลที่ไม่ใช่คนในพื้นที่ที่ต้องเขียนในสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมที่ตัวเองกลายเป็นคนนอก

ประเด็นแรกที่หลายคนจะตั้งข้อสงสัยไว้ก่อนนั่นคือ ผู้เขียนเข้าใจเรื่องราวที่เกิดขึ้นอย่างถ่องแท้หรือถูกต้องหรือไม่ ? เพราะปัญหาในภาคใต้ นั้นซับซ้อน กระทั่งคนไทยหรือคนในพื้นที่เองยังไม่เข้าใจเรื่องที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน ชาวต่างชาติที่มีความแตกต่างทั้งวัฒนธรรม ความเชื่อ ฯลฯ จะเข้าใจเรื่องของชาวมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้นั้นเป็นเรื่องที่อาจเป็นไปได้ยาก

ต้องเข้าใจก่อนว่าหนังสือเล่มนี้ เป็นงานด้านสังคมวิทยา ซึ่งสำหรับนักสังคมวิทยานั้นการศึกษาและทำความเข้าใจสังคมหนึ่งสังคมจะได้ผลสรุปที่มีคุณภาพ ส่วนหนึ่งต้องทำตามหลักการวัตถุวิสัย (Objectivity) ไม่ใช่อัตวิสัย (Subjectivity) เหตุผลเพราะหลักวัตถุวิสัย นั่นก็คือว่า การวัด หรือการประเมินค่าที่เชื่อถือได้ จะต้องกระทำด้วยสิ่งนอกตัวผู้กระทำ นั่นคือจะต้องวัด หรือประเมินค่าด้วยสิ่งที่ไม่ขึ้นอยู่กับการอารมณ์ ค่านิยม ทัศนคติ ความเชื่อ หรือความรู้สึกของผู้กระทำการนั้น และนี่คงเป็นที่มาว่าทำไมนักสังคมวิทยาจึง

นิยมที่จะทำการศึกษาหรือวิจัยในสังคมที่ตนไม่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย และคงด้วยเหตุผลนี้ที่ทำงานวิจัยทางสังคมวิทยาหรือมานุษยวิทยาที่มีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาในลักษณะวัตถุวิสัยดังกล่าว

หนังสือเล่มนี้เช่นเดียวกัน ที่ผู้เขียนเลือกทำการศึกษาในประเทศไทย ไม่ได้เป็นเพราะเขามีความรู้ หรือมีความเข้าใจในวัฒนธรรมไทยเป็นอย่างดี เหตุผลหลักที่นักสังคมวิทยาตัดสินใจที่จะศึกษาเรื่องใดๆ ความสนใจจะมาเป็นลำดับแรก ถ้ามองว่า หากไม่มีความเข้าใจหรือไม่มีความรู้ในสังคมที่ตนจะศึกษาหรือวิจัยแล้ว ผลที่ได้จะเกิดประสิทธิภาพได้อย่างไร ? หลักการทั่วไปของการทำงานด้านสังคมวิทยาก็เหมือนกับศาสตร์อื่นๆ นั่นคือต้องมีการศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ตนสนใจและกำลังจะศึกษาให้มากที่สุดและครอบคลุมที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ก่อนที่ (ในบางกรณี) จะมีการลงในพื้นที่จริง ซึ่งสำหรับหนังสือเล่มนี้เข้าใจว่าส่วนใหญ่จะเน้นการทำงานด้านเอกสารมากกว่าการลงพื้นที่

ดังนั้น ในประเด็นที่จะนำความเป็นชาวต่างชาติของผู้เขียน มาเป็นส่วนหนึ่งในการวิจารณ์หนังสือเล่มนี้เห็นว่คงไม่ใช่สิ่งจำเป็น เพราะมีหลายเรื่องหากเป็นคนที่ไม่สนใจและไม่ศึกษาในเรื่องภาคใดแล้ว จะไม่เคยรู้มาก่อนเลย กล่าวคือคนที่มีความรู้ในเรื่องนั้นๆ ต้องเป็นคนที่สนใจจริงๆ ไม่ใช่แค่เป็นคนไทยแล้วจะรู้เรื่องดีกว่าชาวต่างชาติ

หากมองโดยรวมแล้ว หนังสือเล่มนี้ได้อธิบายและให้ข้อมูลเกี่ยวกับชาวมุสลิมในประเทศไทยได้อย่างสมบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่ไม่เคยรู้เรื่องเกี่ยวกับสังคมมุสลิมในประเทศไทยมาก่อน (ชาวต่างชาติ) เพราะเมื่ออ่านแล้วจะทำให้เข้าใจสภาพสังคมชาวไทยมุสลิมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้เป็นอย่างดี แต่สำหรับคนไทยหากไม่มีทักษะความรู้ภาษาฝรั่งเศส และไม่มีความรู้

ปริทัศน์หนังสือ

เกี่ยวกับศัพทเฉพาะของชาวมุสลิมแล้ว การทำความเข้าใจในเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ค่อนข้างลำบาก เหตุผลเพราะมีศัพท์หลายตัวที่เป็นภาษายาวี หรือไม่ใช่ภาษาไทยแท้ (ศัพทเฉพาะของชาวมุสลิม) ซึ่งเมื่อทับศัพท์หรือแปลงเป็นภาษาฝรั่งเศสแล้วเราจะไม่เข้าใจ (ซึ่งแตกต่างจากการทับศัพท์ภาษาไทย)

สำหรับผู้ที่จะอ่านหนังสือเล่มนี้ ในเบื้องต้นอาจเข้าใจว่าหนังสือจะมีเนื้อหาที่เน้นไปในประเด็นที่เกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนใต้ และเจาะจงไปที่การวิเคราะห์ต้นตอของปัญหาที่เกิดขึ้นพร้อมทั้งมีข้อเสนอเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไข ซึ่งเป็นประเด็นที่กำลังได้รับความสนใจเป็นอย่างมากในปัจจุบัน ทว่าในความจริงแล้วหนังสือเล่มนี้ไม่ได้เป็นในลักษณะดังกล่าว หนังสือเล่มนี้เป็นเพียงการสื่อสารให้ผู้อ่านได้เข้าใจสภาพในทุกๆ ด้าน ของสังคมมุสลิมในประเทศไทยเท่านั้น อย่างที่ได้กล่าวไปว่าหนังสือเล่มนี้เป็นการทำงานด้านเอกสารเสียเป็นส่วนใหญ่ ไม่ใช่การวิจัยภาคสนามทางสังคมวิทยา ดังนั้นหากในหนังสือมีการกล่าวถึงปัญหาความขัดแย้งหรือการต่อต้านรัฐบาลของชาวมุสลิมบางกลุ่ม ก็เป็นเพียงส่วนหนึ่งที่ผู้เขียนพยายามแสดงให้เห็นว่าในช่วงเวลาที่แตกต่าง สภาพสังคมชาวมุสลิมในประเทศไทยเป็นอย่างไรเท่านั้น ซึ่งไม่ใช่ข้อสรุปจากการทำวิจัยหรือการศึกษาในเรื่องดังกล่าว ตัวอย่างเช่นในส่วนที่ผู้เขียนพูดถึง ประวัติศาสตร์การปกครองของรัฐปัตตานีและการที่รัฐบาลไทยในอดีตพยายามยัดเยียด "ความเป็นไทย" ให้กับคนไทยมุสลิมในพื้นที่แบบไม่มีการผ่อนปรนใดๆ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ส่งผลต่อปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ยอมรับและเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าเรื่องราวในอดีตย่อมส่งผลต่อเหตุการณ์ในปัจจุบัน การที่รัฐปัตตานีเคยปกครองตนเองในอดีต และ ผลจากนโยบายชาตินิยมแบบสุดขั้วที่เคยเกิดขึ้นเกี่ยวข้องกับปัญหาความรุนแรงในปัจจุบันอย่างไม่ต้องสงสัย แต่นั่นก็เป็น

เพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นในภาคใต้ของไทยมีรายละเอียดปลีกย่อยและที่มาของปัญหาที่ซับซ้อนมากกว่านี้ เช่น การที่รัฐปัตตานีเคยปกครองตนเองและผลกระทบจากการขยายอำนาจของสยาม ทำปัตตานีให้ต้องตกเป็นเมืองขึ้น ในขณะที่เชียงใหม่ กับอยุธยา (สยาม) ในอดีตก็เคยรบกันมาหลายครั้ง คำถามคือปัจจุบันทำไมชาวเชียงใหม่ไม่มีปัญหา ยิ่งไปกว่านั้น กลับบอกว่าตนก็เป็นส่วนหนึ่งของสยาม ชาวเชียงใหม่ทุกคนพูดได้อย่างสนิทใจว่าตนเป็นลูกหลานพระนเรศวร ทั้งที่จริงนั้นพระนเรศวรเคยรบกับตน ในกรณีนี้ประเด็นคือชาวมุสลิมแตกต่างกับคนอื่น ๆ ในประเทศ แตกต่างตรงที่ว่าพวกเขามีสำนึกทางประวัติศาสตร์ของตนเอง ที่ไม่สามารถรวมเข้าไปในประวัติศาสตร์แห่งชาติไทยได้ เป็นต้น

ในส่วนของนโยบายชาตินิยมในอดีตที่มีการบังคับใช้ธรรมเนียมตามแบบไทยภาคกลางกับคนทั่วประเทศ ซึ่งเป็นการบังคับชาวไทยมุสลิมให้ปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ใช่วัฒนธรรมของตน ทำให้พวกเขาไม่พอใจต่อรัฐบาล แต่ที่น่าสนใจคือชาวไทยอีสาน หรือชาวเหนือก็มีวัฒนธรรมในแบบเฉพาะของตน แน่่อนว่าในอดีตพวกเขาก็ได้รับผลกระทบกับนโยบายเผด็จการดังกล่าวเช่นเดียวกัน แต่ในปัจจุบันกลับไม่มีปัญหาเกิดขึ้น ? ที่พอจะอธิบายได้คือทุกปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ได้มีสาเหตุมาจากเหตุการณ์ในอดีตเพียงอย่างเดียว ความแตกต่างทั้งในเรื่องระเบียบ จารีต ความเชื่อ และความเคร่งครัดที่แตกต่างกันของชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ กับชาวไทยในภาคอื่นคือตัวแปรที่สำคัญที่สุดสำหรับปัญหาที่เกิดขึ้น อย่างลืมนะว่า เมื่อชาวไทยพุทธฝ่าฝืนกฎว่าด้วยการฆ่าสัตว์หรือพูดเท็จ มันคนละอย่างกับการที่ชาวมุสลิมทำผิดเมื่อรับประทานหมูหรือทำผิดข้อห้ามอื่น ดังนั้นการที่เราจะอธิบายว่าปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นนั้นมีสาเหตุมาจาก

ปริทัศน์หนังสือ

เหตุการณ์หนึ่งในอดีตนั้น เห็นว่าจะหละหลวมไปหน่อย รายละเอียดย่อยอื่นๆ ย่อมมีความสำคัญเช่นเดียวกัน

อดีตนั้นส่งผลต่อไปปัจจุบัน ทว่าก็ย่อมมีรายละเอียดและส่วนประกอบย่อยหลายอย่างด้วย เช่นในกรณีของปัญหาภาคใต้ที่เกิดขึ้นนี้เป็นต้น อย่างไรก็ตามด้วยจุดประสงค์หลักของหนังสือเล่มนี้คือเพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจภาพรวมของสังคมมุสลิมในประเทศไทยเท่านั้น ดังนั้นเมื่อพูดถึงที่มาของปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น จึงไม่แปลกเลยหากหนังสือเล่มนี้พูดถึงเพียงภาพโดยรวมเท่านั้น

หนังสืออ้างอิง

Gilquin, Michel. *Les Musulmans de Thaïlande*. Paris: L'Harmattan, 2002